

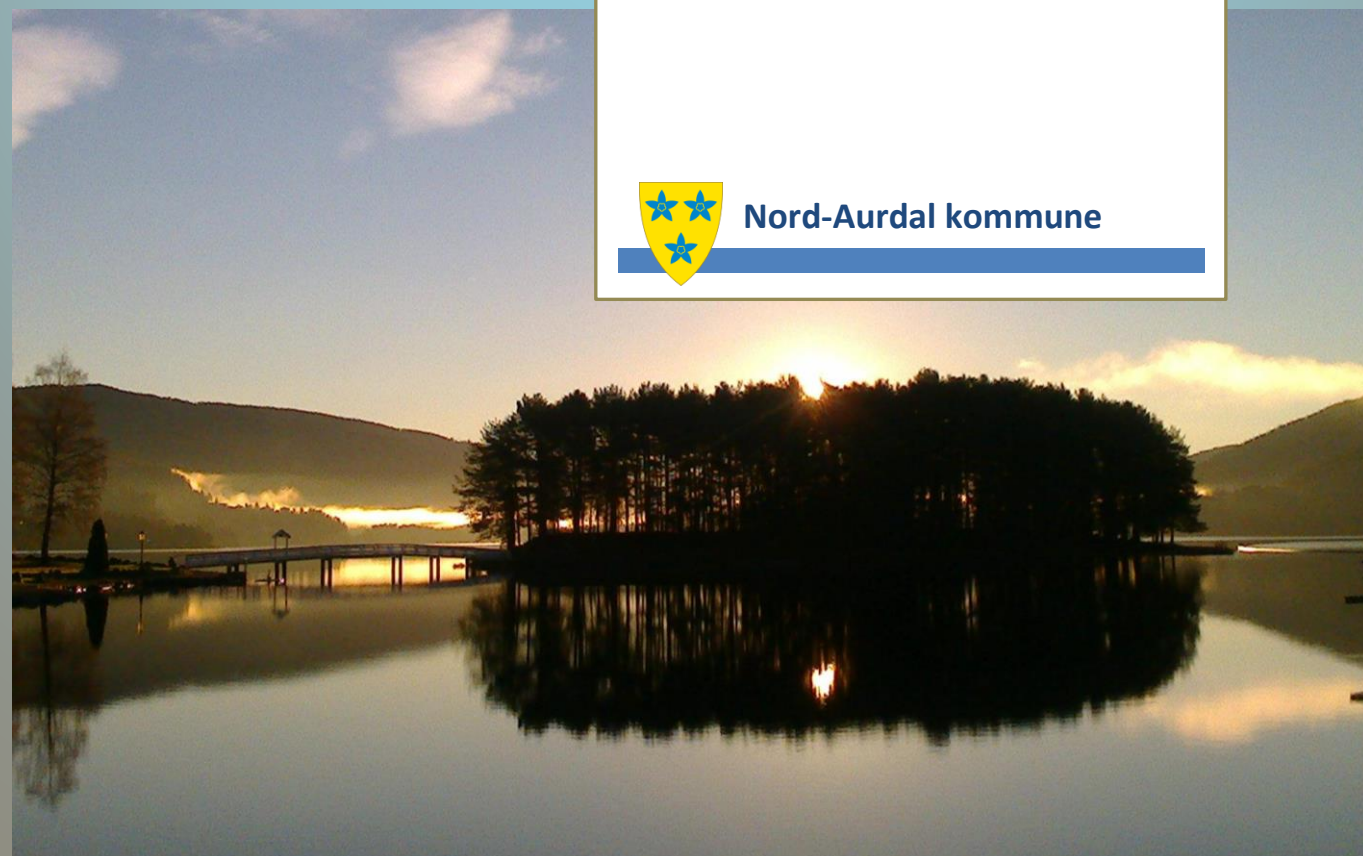
2020-2023

Kommunal planstrategi

Vedtatt av kommunestyret
15.10.2020, sak 095/20

Nord-Aurdal kommune

INNHALDSFORTEGNELSE - DETALJERT

1	Sammendrag	1
2	Kommunal planstrategi og plansystem	2
2.1	Kommunal planstrategi	2
2.2	Kommunens plan- og styringssystem	3
2.3	Oversikt over planer i kommunen	4
3	Overordnede føringer	5
3.1	Nasjonale føringer	5
3.2	Regionale føringer	5
3.3	Interkommunalt samarbeid	6
4	Folkehelseoversikten	7
4.1	Hva skal kommunen med en folkehelseoversikt?	7
4.2	Sentrale funn fra oversikten	7
5	Vurdering av planbehov	10
5.1	Kommuneplanens samfunnsdel	10
5.2	Kommuneplanens arealdel	11
5.3	Helse og omsorg	12
5.4	Oppvekst	13
5.5	Kultur	14
5.6	Forebyggende og helsefremmende innsats	15
5.7	Befolkningsutvikling	16
5.8	Miljø og klima	16
5.9	Samfunnssikkerhet og beredskap	18
5.10	Næringsliv og sysselsetting	19
6	Oppsummering	21
6.1	Revisjon av kommuneplanen (samfunnsdel og arealdel)	21
6.2	Kommunedelplaner - tema	21
6.3	Tema og sektor(fag)planer som ikke følger plan- og bygningsloven	22
6.4	Planbehov oppsummert i tabell	22
7	Vedlegg	24
7.1	Planprosessen	24

1 SAMMENDRAG

Kommunal planstrategi er et verktøy i plan- og bygningsloven og skal vedtas innen ett år etter at kommunestyret er konstituert. Planstrategien skal synliggjøre kommunens utviklingstrekk og utfordringer, og på bakgrunn av dette vise hvilke strategiske valg og planoppgaver kommunen bør starte opp med for å legge til rette for en ønsket utvikling.

Planstrategien skal også ta stilling til om det er behov for å rullere hele eller deler av kommuneplanen. Kommunestyret vedtok i sak 095/20 at kommuneplanens samfunnsdel skal revideres i 2021/2022. Videre er det vedtatt at kommunen *ikke* reviderer hele kommuneplanens arealdel, men begrenser denne til utvalgte kommunedelplaner; **kommunedelplan for Fagernes-Leira** og **kommunedelplan for Aurdalsåsen**. Dersom kapasitet vurderes det å utarbeide **kommunedelplan for Tisleidalen** i inneværende periode, evt. utsettes dette til neste planperiode.

Nord-Aurdal kommune har p.d.d. fire tematiske kommunedelplaner; **helse og omsorg, barnehage og skole, kultur - idrett og friluftsliv, og trafikksikkerhet**. Samtlige av disse planene har i løpet av forrige planperiode vært gjennom en full revisjon. Hovedplanene forventes således å være gjeldende også for neste fireårsperiode. I handlingsdelene er det i stor grad langsiktige tiltak som medfører at rulling er tilstrekkelig hvert andre år. Ved behov, vil handlingsdelene revideres oftere (hvert år).

Etter en vurdering av de ulike utfordringer og utviklingstrekk i kommunen, er det lagt frem følgende matrise med oversikt over planprioriteringene for kommende fireårige planperiode (2020-2023):

R = revideres U = utarbeides

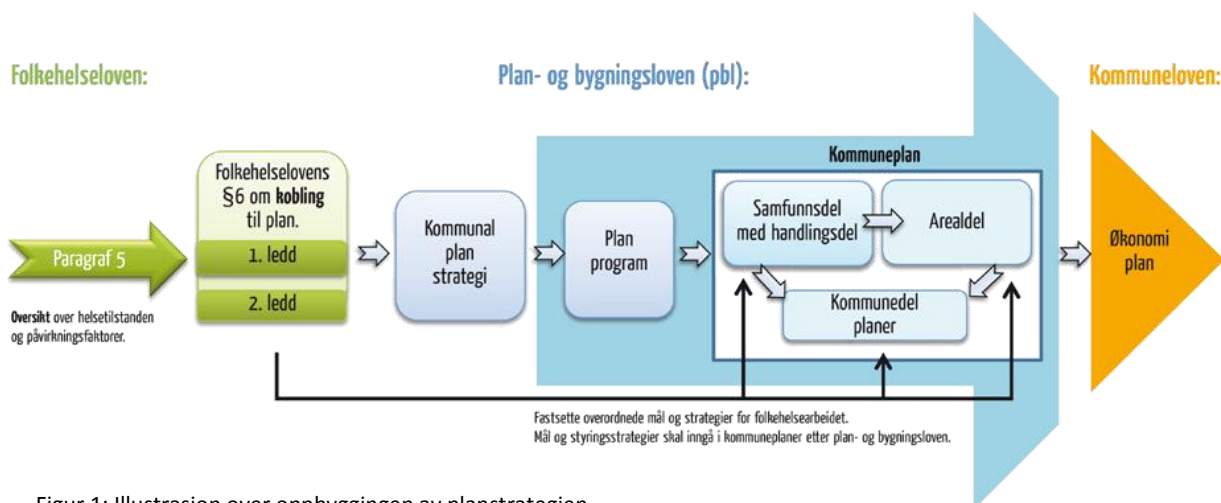
2020	2021	2022	2023	Kommuneplan	Periode
	R	R		Kommuneplanens samfunnsdel	2011 - 2023
				Kommuneplanens arealdel	2014 – 2024
2020	2021	2022	2023	Kommunedelplaner	Periode
U	U	U		Fagernes-Leira (arealplan)	2022 - 2033
		U	U	Aurdal/Aurdalsåsen (arealplan)	2023 - 2034
		U	U	Miljø, energi og klima	2021 - 2032
			R	Kommunedelplan for helse og omsorg	2018 - 2029
			R	Kommunedelplan for barnehage og skole	2018 - 2029
			R	Kommunedelplan kultur, idrett og friluftsliv	2018 - 2029
			R	Kommunedelplan for trafikksikkerhet	2017 - 2028
2020	2021	2022	2023	Temaplaner	Periode
U				Kulturminneplan	2020 - 2034

Vi gjør oppmerksom på at tiltaksplaner, fag- og temaplaner og handlingsplaner ikke er med i denne oversikten, siden disse ikke behandles politisk. Dette er planer som revideres fortløpende administrativt etter behov, og er et viktig grunnlagsdokument for utvikling og drift i virksomhetene. Kulturminneplanen er et unntak fra dette, og er med i oversikten. Oversikt over gjeldende fag- og temaplaner finnes på side 4.

2 KOMMUNAL PLANSTRATEGI OG PLANSYSTEM

2.1 Kommunal planstrategi

I henhold til plan- og bygningsloven § 10-1 skal det minst én gang i hver valgperiode, og senest innen ett år etter konstituering, utarbeides og vedtas en kommunal planstrategi. Formålet med planstrategien er å klargjøre og prioritere hvilke planoppgaver kommunen bør starte opp med for å legge til rette for en ønsket utvikling. Planstrategien skal være et politisk verktøy for å drøfte utfordringsbildet kommunen står ovenfor, og basert på drøftingen gi prioriteringer og føringer for kommunens planleggingsaktivitet. Målet er at planleggingen skal bygge på økonomiske og andre ressursmessige forutsetninger for gjennomføring, og ikke være mer omfattende enn nødvendig. Kommunen skal utarbeide planer der det etter en streng vurdering er konkludert med behov for en plan, eller lovverket og statlige krav forutsetter at planer utarbeides.

Figur 1: Illustrasjon over oppbyggingen av planstrategien.

Figuren ovenfor viser bl.a. at kommunens folkehelseoversikt skal inngå som grunnlag for arbeidet med kommunens planstrategi jf. folkehelsesloven § 6. Dette for å sikre at folkehelsesituasjonen blir et viktig grunnlag for kommunens planer.

Kommunen skal i arbeidet med kommunal planstrategi innhente synspunkter fra statlige og regionale organer og nabokommuner. Kommunen bør også legge opp til bred medvirkning og allmenn debatt som grunnlag for behandlingen. Forslag til vedtak i kommunestyret skal gjøres offentlig minst 30 dager før kommunestyrets behandling.

Kommunen kan revidere planstrategien i løpet av perioden etter behov. Planstrategien er ikke formelt bindende for kommunen og kan fravikes dersom det er gode grunner for det. Den kommunale planstrategien er således ikke en plan, men retningsgivende for kommunens planlegging og har ingen direkte rettsvirkning for kommunens innbyggere. Det kan ikke fremmes innsigelse mot kommunal planstrategi.

Planstrategien omhandler i hovedsak offentlige planer som skal til politisk behandling. Kommunen kan etter loven også sette i gang nytt planarbeid ut over det som er vedtatt i planstrategien.

2.2 Kommunens plan- og styringssystem

Kommunens plansystem består av overordnet kommuneplan med samfunnsdel og arealdel, som revideres etter fastsatt behov i planstrategien. Årlig økonomiplan er handlingsdelen som viser hvordan budsjettmidlene fordeles for å nå målsetningene i plandokumentene. I tillegg har kommunen også en planportefølje av kommunedelplaner og tema/fagplaner.

Ideelt sett bør kommunen ha så få planer som mulig. Dersom kommunen har for mange planer, bidrar dette til en svekking av kommuneplanen som styringsdokument og oversiktligheten i kommunen. Det er bedre med få, mer omfattende planer enn mange små planer. En kan i tilfelle slå planer sammen.

Nedenfor følger en forklaring på de ulike typer planer som finnes i kommunen:

Kommuneplanen er kommunens overordnede styringsdokument og gir rammer for utvikling av kommunesamfunnet og forvaltning av arealressursene. Den definerer visjon og verdier, samt langsiktige mål og strategier. Kommuneplanen består av en samfunnsdel og en arealdel. Målsettinger og strategier fra samfunnsdelen konkretiseres gjennom arealdelen og kommunens handlingsdel. Økonomiplanen kan inngå i handlingsdelen. Kommuneplanen sees normalt i et 12-årig perspektiv.

Kommunedelplan er en betegnelse på en plan for et bestemt område, tema eller virksomhetsområde. Den skal angi mål og strategier bygget på de langsiktige målene angitt i kommuneplanen. Slike planer skal ha en handlingsdel som rulleres årlig. Det kan også utarbeides kommunedelplaner for arealbruk. En kommunedelplan om areal har samme juridiske virkning som en kommuneplan. Kommunedelplaner må følge plan- og bygningslovens krav om planprogram, medvirkning, høringsperiode og handlingsdel.

Handlingsdel. Både kommuneplanen og tematiske kommunedelplaner skal ha en handlingsdel som revideres årlig. Den skal angi hvordan planene skal følges opp de fire påfølgende årene, eller mer. Kommuneplanens handlingsdel gir grunnlag for kommunens prioriteringer av ressurser, planleggings- og samarbeidsoppgaver og konkretiserer tiltakene innenfor kommunens økonomiske rammer. Planer utenfor plan- og bygningsloven kan også ha handlingsdeler.

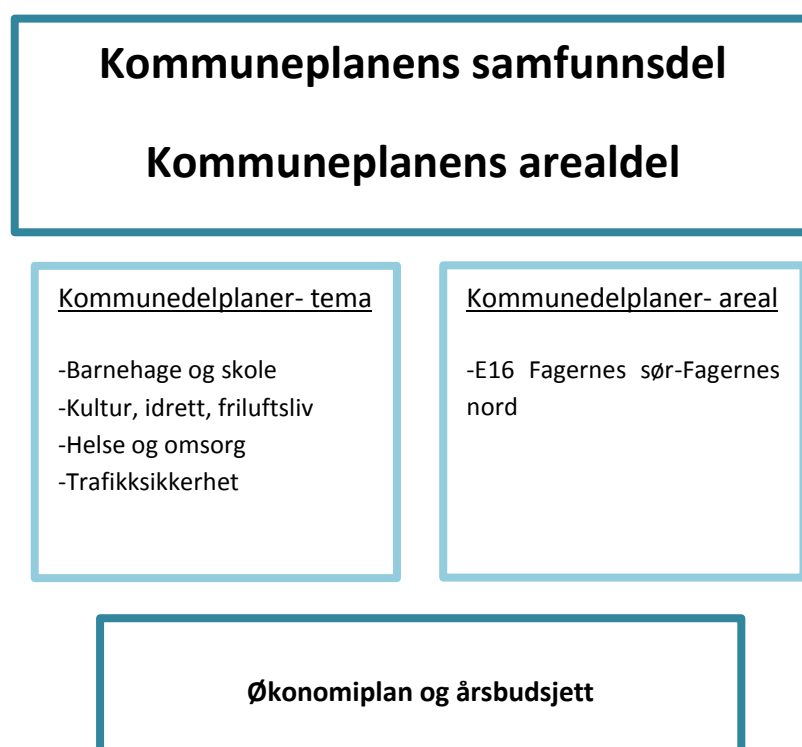
Reguleringsplan er et detaljert arealplankart med bestemmelser for bruk, vern og utforming av arealer og fysiske omgivelser. Reguleringsplan kan utformes som områderegulering og detaljregulering. *Områderegulering* brukes av kommunen der det er krav om slik plan i kommuneplanens arealdel, eller kommunen finner behov for å gi mer detaljerte områdevis avklaringer av arealbruken. *Detaljregulering* er en detaljert reguleringsplan som legger til rette for konkret gjennomføring av tiltak. Detaljregulering følger opp og konkretiserer overordnet arealdispensasjon i kommuneplanens arealdel, kommunedelplan eller områderegulering.

Fag- og temaplaner er utarbeidet for å ivareta et bestemt fagområde eller tema. De skal beskrive utfordringene på det aktuelle feltet, angi mål og definere strategier for å nå målene. Plansystemet gir i dag ikke klare føringer på når kommunedelplan bør velges framfor fag- og temaplaner. Nord-Aurdal kommune utarbeider planer for å ivareta forvaltningen av sine ansvarsområder. Flere slike planer er lovpålagte, mens andre utarbeides for å sikre juridisk hjemmel i forvaltningen. Mange oppstår også på grunn av politiske eller administrative behov, for eksempel omsorgsplan.

Tiltaksplan (tidligere kalt handlingsplan) inneholder konkrete forslag til tiltak for å oppnå ønskede målsettinger. Planen bør inneholde en redegjørelse av dagens status samt forslag til tiltak, inkludert ansvar, kostnad og tidsfrister. Det er viktig at tiltakene kan videreføres i handlingsdelen med økonomiplanen, slik at planene inkluderes i det kommunale ettårs-hjulet. Figuren under illustrerer fireårshjulet, og ettårshjulet.

2.3 Oversikt over planer i kommunen

Figuren under viser en oversikt over planene i kommunen pr. mars 2020. **Reguleringsplanene** og **folkehelseoversikten** er ikke representert i figuren. Folkehelseoversikten er et kunnskapsgrunnlag for å lage planer, og er en viktig premiss og et sentralt verktøy i utarbeidelsen av planstrategien og i kommunens ulike planprosesser.

Eksempler på tema-, fag- og tiltaksplaner

- Alkoholpolitisk handlingsplan
- Boligsosial handlingsplan
- Habilitering og rehabilitering
- Regional handlingsplan mot vold i nære relasjoner
- Barnefattigdom
- Samordnet areal- og transportstrategi (SATS)
- Gatebruksplan Fagernes sentrum
- Fortettingsstudie Fagernes sentrum
- Parkeringsstrategi Fagernes sentrum
- Bibliotekplan
- Tiltaksplan for integrering og bosetting av flyktninger

3 OVERORDNEDE FØRINGER

3.1 Nasjonale føringer

Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2019-2023 ble vedtatt ved kongelig resolusjon 14.05.2019. FNs 17 bærekraftsmål skal være det politiske hovedsporet for å ta tak i vår tids største utfordringer. Herunder bl.a. å bidra til å sikre sosial rettferdighet og god helse og stanse tap av naturmangfold og klimaendringer.

Alle samfunns- og arealplaner, samt kommunedelplaner, skal rette seg etter FNs bærekraftsmål.

De nasjonale forventningene er retningsgivende og ikke bestemmende for regional og kommunal planlegging. Fylkeskommunene og kommunene har ansvar for å finne helhetlige løsninger, der lokale forhold og lokalpolitiske hensyn ivaretas, sammen med nasjonale og viktige regionale interesser.

De nasjonale forventningene legger vekt på at vi står overfor fire store utfordringer:

- Å skape et bærekraftig velferdssamfunn.
- Å skape et økologisk bærekraftig samfunn gjennom blant annet en offensiv klimapolitikk og en forsvarlig ressursforvaltning.
- Å skape et sosialt bærekraftig samfunn.
- Å skape et trygt samfunn for alle.

3.2 Regionale føringer

Med *regional* menes i denne sammenhengen fylkeskommunen.

Regional planstrategi er det eneste lovpålagte dokumentet som fylkeskommunen skal utarbeide, og er derfor omfattende og utarbeides av fylkeskommunen (regional myndighet) i samarbeid med kommuner, statlige organer, organisasjoner og institusjoner som blir berørt av planarbeidet.

Planstrategien for Innlandet 2020-2023 er under utarbeidelse, og har vært ute til høring med høringsfrist 26.juni 2020.

Andre planer som fylkeskommunen har utarbeidet, og som er førende for Nord-Aurdal kommune er:

- Regional plan for samfunnssikkerhet og beredskap 2018-2021
- Regional plan for folkehelse 2018-2022
- Regional plan for klima- og energi 2013-2024
- Regional plan for attraktive byer og tettsteder i Oppland, vedtatt 15.06.2016.

3.3 Interkommunalt samarbeid

Kommunal planstrategi er en viktig arena for å drøfte og avklare behov for interkommunal planlegging.

Valdreskommunene gjennomførte en omfattende prosess rundt spørsmålet om kommunesammenslåing i 2015 og 2016. Prosessen resulterte i at hver kommune i Valdres bestod som egen kommune.

Det kan være fordelaktig å organisere kommunenes tjenesteutførelse i Valdres som om vi var en felles kommune. Dette vil sikre større fagmiljøer, mindre sårbarhet og økt ressursutnyttelse. Eksempler kan være felles avdeling innen ett eller flere områder, som lønnsavdeling, regnskapsavdeling, personalavdeling, byggesaksavdeling, planavdeling, vann- og avløpsavdeling, teknisk drift, osv. Det kan også tenkes felles drift av institusjoner, hjemmehjelpstjenesten, psykiatri, barnehager, barneskoler, ungdomsskoler eller kommuneledelse. Lovpålagte funksjoner som kommunestyret, formannskap, ordfører, kommunedirektør mm. må ligge igjen i hver kommune, men med andre oppgaver enn i dag.

Eksisterende interkommunale samarbeid som Nord-Aurdal er med på:

Organisert jf. kommuneloven kap. 20

- Valdres-GIS (VGIS)
- Pedagogisk psykologisk tjeneste i Valdres (PPTV)
- Innkjøp Valdres
- Forsikringsordningen for kommunene i Valdres – FOKVA
- Læringssenteret Nord-Aurdal kommune
- Interkommunal barneverntjeneste i Valdres
- Ringeriket Krise-kompetansesenter for vold i nære relasjoner
- Barnevernvakta i Ringerike
- Miljørettet helsevern i Hallingdal
- Valdres Lokalmedisinske Senter (VLMS) med interkommunale tjenester
- NAV Valdres
- Valdres natur- og kulturpark
- Vannområdet Valdres

Organisert som selskap:

- Valdres Kommunale Renovasjon IKS
- Kommunerevisjonen IKS
- IKT Valdres IKS
- VLMS-E IKS
- Valdres Arbeidssenter AS
- Valdres Næringshage AS
- Valdres Energiverk AS
- Valdresmusea AS

4 FOLKEHELSEOVERSIKTEN

4.1 Hva skal kommunen med en folkehelseoversikt?

En folkehelseoversikt er en skriftlig oversikt over helsetilstanden i befolkningen, og positive og negative faktorer som kan virke inn på denne. En god oversikt sikrer at folkehelsearbeidet blir treffsikkert, og er et viktig kunnskapsgrunnlag i kommunens planverk.

Folkehelsen påvirkes av det samfunnet vi lever i. Samfunnsmessige forhold skaper disse forskjellene, som vi kan påvirke gjennom planlegging, forvaltning og tiltak. Kunnskap om disse samfunns- og miljømessige forhold er da en forutsetning for å ivareta innbyggernes helse. Tilstrekkelig oversikt over befolkningsutvikling, helsetilstand og påvirkningsfaktorer er nødvendig for å synliggjøre de folkehelseutfordringene man står overfor, både lokalt, regionalt og nasjonalt. God oversikt skal gjøre folkehelsearbeidet treffsikkert ved at det er de faktiske utfordringene som legges til grunn for folkehelsearbeidet. Denne kunnskapen skal være til hjelp bl.a. i arbeidet med å vurdere hvilke planoppgaver kommunen bør starte opp eller videreføre for å legge til rette for en ønsket utvikling i kommunen (planstrategien), og i planlegging og utforming av strategier og tiltak.

Helse og trivsel skapes og opprettholdes på en rekke arenaer og livsområder. Et eksempel: Barns levekår og omgivelser i oppveksten kan påvirke utdanningsløp og yrkesmuligheter senere i livet, som igjen påvirker helse og trivsel i voksen alder. Dessuten kan ulikhet i tilgang til ressurser tidlig i livet bidra til sosial ulikhet i helse. I folkehelsearbeidet er det viktig å være klar over disse sammenhengene fordi målet er å gjøre noe med årsakene til at helseutfordringer oppstår og til ujevn fordeling av helsen. Årsakene til god eller dårlig helse og trivsel i befolkningen, og sosiale helseforskjeller, henger i stor grad sammen med hvordan vi har innrettet samfunnet vårt. Hvordan f.eks. oppvekstmiljøet, boligforholdene og arbeidsmarkedet er. Å ha kunnskap om helsetilstanden i befolkningen og faktorer som påvirker helsen er dermed et viktig grunnlag i planarbeidet.

En detaljert folkehelseoversikt for Nord-Aurdal kommune ble utarbeidet i 2020 og skal jf. folkehelseloven brukes som et sentralt verktøy i utarbeidelsen av planstrategi og i kommunens ulike planprosesser.

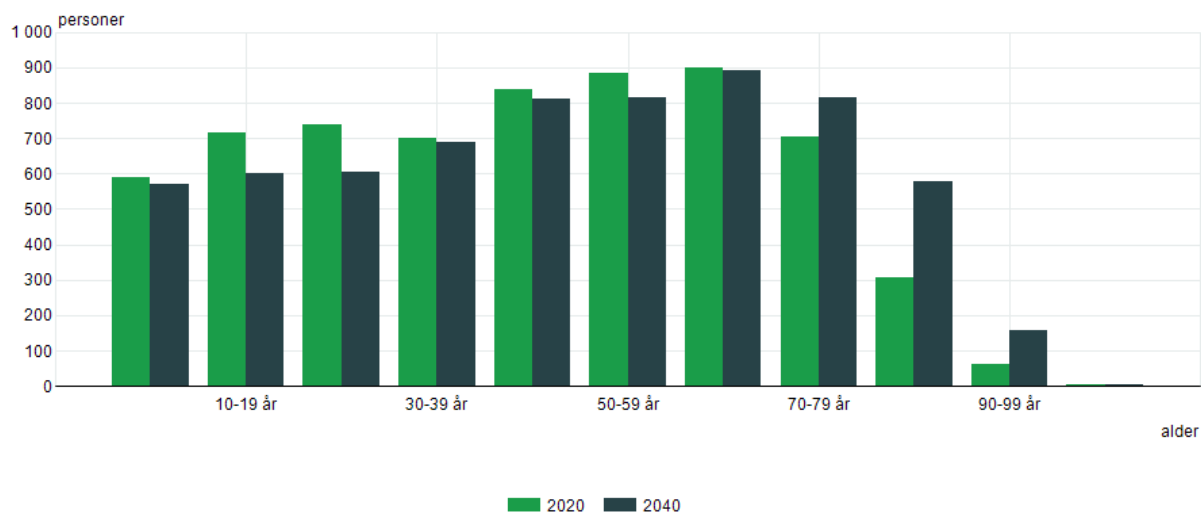
4.2 Sentrale funn fra oversikten

Befolkningsutvikling og sammensetning

I siste kvartal 2019 var det 6413 innbyggere i Nord-Aurdal kommune. Til sammenligning var det i 1960 5700 innbyggere i kommunen. Befolkningsprognosen til SSB for Nord-Aurdal kommune legger til grunn en svak befolkningsvekst frem mot 2040 med 6547 innbyggere.

Alderssammensetningen blant kommunens innbyggere er en utfordring. Pr. 2019 var det 10,7 personer i yrkesaktiv alder (20-66 år) pr. 80-åring. I følge prognosene til SSB vil dette endre seg til 9,3 i 2025 og 4,8 i 2040, dvs vesentlig færre yrkesaktive pr. 80-åring.

Statistikken under viser SSBs befolkningsprognose for 2020 kontra 2040. Det er hovedalternativet med middels nivå for fruktbarhet, levealder, innenlands flytting og nettoinnvandring som er vist:

Figur 4: Befolkningsprognose Nord-Aurdal kommune, hovedalternativ MMMM.

Dersom denne prognosen slår til vil dette ha en betydelig innvirkning på tjenestetilbudet i kommunen.

En mulig strategi for å øke folketallet og øke andelen yngre innbyggere er i større grad å legge til rette for attraktive eneboligtomter og leilighetsbygg, knyttet til attraktive og gode oppvekstmiljø med gode kultur og rekreasjonstiltak. I tillegg kan man legge mer til rette for integrering av flyktninger.

Levekår og helsetilstand

Hovedutfordringer innen oppvekst, levekår og helsetilstand, som blir trukket fram i oversikten er:

- folks levevaner i forhold til kosthold og fysisk aktivitet
- andel som røyker
- hjerte- og karsykdommer
- overvekt blant barn og unge
- muskelskjelettlidelser
- psykiske lidelser
- lavinntektsfamilier med barn
- mangel på sosiale møteplasser

Klarer man å endre litt på folks levevaner, blir dette ansett som en av hovednøklene for å snu dagens sykdomsbilde, der livsstilssykdommer dominerer. Økt fokus på et balansert kosthold, mer fysisk aktivitet i hverdagen, god psykisk helse og attraktive sosiale møteplasser er sentrale stikkord. Dette vil kunne redusere kostnadene som kommunen har på «brannsløkkende og reparerende» helsetjenester, samtidig som at befolkningen får bedre livskvalitet gjennom hele livsløpet.

Å legge til rette for at det blir enklere for folk flest å ta de «gode helsevalgene» er en viktig strategi for å lykkes. Det er store sosiale helseforskjeller i befolkningen, der folk med lavere utdanning/inntekt har en markant dårligere helse. I Nord-Aurdal kommune er det også mange

lavinntektsfamilier med barn. Det bør være et mål at alle barn får så like muligheter som mulig i oppvekstårene, for å begrense konsekvensen man ser med at barn født inn i en lavinntektsfamilie statistisk sett får dårligere helse i voksen alder (kalt den sosiale arven).

Psykiske lidelser og muskelskjelettlidelser er de store sykdomsgruppene i kommunen, og er sterkt relatert til folks levevaner. Det er også klare sammenhenger mellom hjerte/karlidelser og visse typer demens, som også er sterkt utbredt i kommunen. Forebyggende tiltak mot hjertekar vil derfor med stor sannsynlighet også forebygge demens. Man ser også at dårlige levevaner gir en betydelig økt risiko for å utvikle de mest vanlige psykiske lidelsene.

En mer fysisk hverdag er viktig fordi levevaner er en fellesnevner for alle de store folkehelseutfordringene nevnt over. Tiltak som koster penger ekskluderer ofte de som trenger det mest, så et viktig prinsipp for at tiltak skal være «lavterskel», er tilgjengelighet og pris. Kommunen bør i årene fremover samarbeide mer med idrettslagene for å sikre at alle barn og unge deltar på minst én fritidsaktivitet jf. Regjeringens «Fritidserklæring» signert i 2016.

Nord-Aurdal er en av landets beste kulturkommuner, som det er viktig å ta vare på og videreutvikle. På gode sosiale arenaer oppstår sosial støtte, trivsel og tilhørighet, som har innvirkning på folks helsetilstand og livskvalitet. Tilrettelegging av flere sosiale møteplasser er derfor et viktig folkehelseiltak. God stedsutvikling er en viktig bidragsyter for trivsel og god livskvalitet for alle, og gjør det enklere og mer fristende å ta helsevennlige valg i hverdagen. Et attraktivt nærmiljø stimulere til økt deltakelse i sosiale aktiviteter, noe som anses som svært viktig for å forebygge psykiske lidelser i alle aldersgrupper.

Overordna folkehelsestrategier

- ★ *Legge til rette for at folk flest tar gode helsevalg.*
- ★ *Fremme tidlig innsats i all kommunal virksomhet for å motvirke «den sosiale arven».*
- ★ *Benytte arealplanlegging som et redskap for å utvikle flere gode sosiale møteplasser samt bedre boligtilbud for alle livsfaser og befolkningsgrupper.*
- ★ *Møte det økende antall eldre og personer med omfattende behov for tjenester til riktig nivå, samtidig som at kommunen holder fokus på forebyggende og helsefremmende arbeid.*

5 VURDERING AV PLANBEHOV

5.1 Kommuneplanens samfunnsdel

Kommuneplanens samfunnsdel for Nord-Aurdal kommune (2011-2023) ble vedtatt av kommunestyret 16. desember 2010. I denne vises det til at kommunen står ovenfor store utfordringer i tiårene som kommer både økonomisk og demografisk. Planen har åtte satsingsområder i prioritert rekkefølge:

1. Oppvekstvilkår til barn og unge

- *Det skal være trygge og gode oppvekstvilkår for barn og unge med mange og gode tilbud til ulike aldersgrupper*

2. Folkehelse, helse- og omsorgstjenester

- *Grunnleggende tjenester skal finnes når og der du trenger det*

3. Kulturtilbud

- *Nord-Aurdal skal være en åpen og mangfoldig kulturkommune med mange kulturtilbud og være et naturlig møtested i Valdres*

4. Næringsutvikling

- *Nord-Aurdal skal ha et allsidig næringsliv med attraktive arbeidsplasser, skapt med grunnlag i reiseliv, kunnskaps- og kompetanseutvikling, landbruk og kultur*

5. Infrastruktur

- *Kommunale veger samt gang- og sykkelveger skal ha en god standard for å øke trafikksikkerheten for alle trafikanter*

6. Aktiv rekruttering

- *Nord-Aurdal skal fremdeles være den mest attraktive og beste kommunen å jobbe i, i Valdres*

7. Natur og miljø, arealforvaltning

- *Nord-Aurdal skal ha et miljø som fremmer helsen og trivselen til innbyggerne som skal være sikret ren jord, luft og vann, og være nær rekreasjonsområder og naturopplevelser*

8. En Valdreskommune

- *Nord-Aurdal kommune skal legges ned som en egen kommune, og inngå i Valdres kommune*

Kommuneplanens samfunnsdel fungerer fortsatt som et godt styringsdokument for kommunen. Likevel er planen ti år gammel, og det er elementer som gjerne skulle vært mer innarbeidet i planen, slik som klima, samfunnssikkerhet- og beredskapsarbeid, og deltidsinnbygger/fritidsbebyggelse. I tillegg har vi en annerledes situasjon med Covid-19 i 2020, som vi ikke kjenner omfanget og konsekvensene av for fremtiden. Samfunnsdelen er det viktigste overordnede styringsdokumentet til kommunen, og det er viktig at denne er oppdatert. Det legges opp til at samfunnsdelen revideres i 2021/2022.

Hovedstrategi fremover

★ *Opprettholde en levende samfunnsplan som samsvarer med politiske ønsker*

5.2 Kommuneplanens arealdel

Kommuneplanens arealdel (2014-2024) ble vedtatt av kommunestyret 11. september 2014. Planen er bindende for nye tiltak eller utvidelse av eksisterende tiltak, og er kommunens overordnede styringsdokument. Vedtatt plan skal legges til grunn for videre planlegging og forvaltning. Kommuneplanen består av et arealplankart med bestemmelser. De tre overordnede målsettingene og to delmålsettingene er:

- **En bærekraftig og fremtidsrettet utvikling av kommunen**
- **Arealplanen skal være et godt verktøy slik at en får redusert dispensasjonssaker**
- **Avklare behovet for å legge til rette for ulike arealbruksformål for kommende 10-15 årsperiode**
- **Ha en klar holdning/formening om hvordan kommunen vil og skal utvikle seg i planperioden.**
- **Gjøre Nord-Aurdal attraktiv for innbyggere og næringsliv**

Arealplanen skal legge til rette for en langsiktig planlegging, og med dette gi langsiktige føringer for utviklingen av kommunen. Det er viktig at føringene i kommuneplanen blir holdt, slik at utviklingen blir forutsigbar og kan gjennomføres.

I dag opplever kommunen en relativt stor pågang av utbyggere som ønsker å legge til rette for ulike typer boligbebyggelse spesielt innenfor Fagernes-Leira-området, samt utbyggere som ønsker å fortsette utviklingen av hyttebebyggelse spesielt på Aurdalsåsen, Tisleidalen og Vaset. Aktiviteten er størst på Aurdalsåsen med ulike kommersielle aktører. Innenfor kommunens grenser på Vaset er det liten aktivitet, og det meste av aktiviteten i området er knyttet opp mot Vestre Slidre kommune. I Tisleidalen ble i hovedsak strekningen fra litt øst for kirken til mellom kirken og litt vest for Vasetdansen camping definert som satsningsområde i 2011. I forrige planperiode ble det likevel gitt tillatelse til utvikling ved Sanderstølen, som ligger utenfor satsningsområdet.

Fagernes er regionsenteret i Valdres, og Leira blir sett i tilknytning til Fagernes. Å være et regionsenter forplikter, og vi ønsker fortsatt å være en attraktiv kommune for både innbyggere og næringsliv. Det er viktig at kommunen både har nok boliger og nok muligheter for næringslivsaktører. Kommunen opplever en relativt stor pågang av utbyggere både innenfor bolig- og næringsutvikling i området **Fagernes og Leira**. Etter at kommuneplanen ble vedtatt har det blitt større etterspørsel og marked for blant annet leilighetsbygg, og det er mangel på bolighus i sentrumsområdene. Reguleringsplanene for Fagernes og Leira sentrum er gamle, - de fleste er vedtatt i perioden 1975 – 1991. Disse reguleringsplanene gjelder over kommuneplanens arealdel. Med bakgrunn i etterspørselen etter både leiligheter og næringsbygg fra innbyggere, næringsdrivende og utbyggere, funn og konklusjoner ang. viktigheten av gode sosiale møteplasser og boligtilbud i folkehelseoversikten, alderen på sentrumsplanene i Fagernes og Leira, samt planer som har blitt utarbeidet gjennom SATS, mener kommunen at kommuneplanen med fordel bør revideres for området Fagernes og Leira. Hensikten er å lage en god plan for hvordan Fagernes og Leira bør utvikle seg de neste 15 årene og fremover. Ved utarbeidelse av en slik kommunedelplan er det viktig å blant annet se på hvor ulike typer boligbebyggelse kan etableres og hvor det skal legges til rette for videre næringsutvikling. Det vil også være viktig å revidere bestemmelsene, og legge til rette for en god, langsiktig plan for å gjøre Fagernes og Leira til et fortsatt attraktivt sted å både bo og besøke. Det er

utarbeidet ulike forstudier og retningslinjer til videre utvikling av Fagernes gjennom SATS. Dette vil være viktige dokument å jobbe videre med under utarbeidingen av kommunedelplanen for Fagernes-Leira.

Nord-Aurdal ses på som en hyttekommune. **Aurdalsåsen** er det største området for fritidsbebyggelse i kommunen. Det er fortsatt etterspørsel etter attraktive tomter i dette området, og grunneiere og utbyggere ønsker fortsatt å legge til rette for utbygging. Samtidig begynner det å bli mer press på uberørte naturområder, og det vil være viktig å sikre friområder både med tanke på dyr, planter, hytteeiere og besøkende. Kommunen opplever et stadig større økende press på utbygging av arealer, og med dette også flere konflikter mellom hytteeiere, grunneiere og utbyggere, samt friområde og natur. Kommunen mener at det er nødvendig å se på satsningsområde, fjellgrense, sti- og løypeplan, og fortetting av hytteområder for å sikre at Aurdalsåsen forblir et attraktivt område for besøkende og hytteeiere, og fortsatt har et godt renommé. Med bakgrunn i dette anbefaler kommunen at det utarbeides en kommunedelplan for Aurdalsåsen.

Tisleidalen har også utviklet seg til å bli et fritidsboligområde. Mye av utviklingen har skjedd utenfor satsningsområdet for Tisleidalen, som ble definert i 2011 og videreført i kommuneplanen fra 2014. Det vil være hensiktsmessig å se på videre utvikling av Tisleidalen, vann- og avløpshåndtering, og evt. revidering av satsningsområde.

Gjeldende kommuneplanens arealdel anses med dette ikke å være godt nok oppdatert for enkelte deler av kommunen. Å revidere hele kommuneplanens arealdel er tidkrevende og oppfattes heller ikke som hensiktsmessig, da arealdelen generelt oppleves god i store deler av kommunen. Å utarbeide kommunedelplaner er svært tidkrevende, og dette kommer i tillegg til behandling av reguleringsplaner og andre plansaker. Kommunen vurderer at det er mest prekært å utarbeide en kommunedelplan for Fagernes-Leira, og deretter Aurdalsåsen. Dersom det er nok kapasitet bør kommunedelplan for Tisleidalen vurderes utarbeidet i inneværende planperiode, evt. at dette utarbeides i neste planperiode 2024-2027.

Til informasjon vil kommunedelplanene for f.eks. Fagernes-Leira og Aurdalsåsen ha samme juridisk status som kommuneplanens arealdel når disse evt. blir vedtatt.

Hovedstrategier fremover

- ★ *Skape en god utvikling for næringsaktivitet og bosetning i Fagernes og Leira.*
- ★ *Legge til rette for langsiktige og klare «fjellgrenser» og utviklingsområder for hytte- og fritidsboliger med tilhørende infrastruktur.*
- ★ *Skape grunnlag for attraktive eneboligområder og leiligheter i kommunen.*

5.3 Helse og omsorg

Helse og omsorg i Nord-Aurdal skal legge til rette for en tjenesteutvikling som sikrer den enkelte gode og forsvarlige helse- og omsorgstjenester. Tjenestene skal utvikles i samarbeid med brukerne og gis i henhold til de krav som til enhver tid er gitt i form av lover, forskrifter og retningslinjer, og i overensstemmelse med lokale og nasjonale målsettinger, visjoner og veiledninger.

Kommunedelplanen for helse og omsorg er det overordnede styringsdokumentet for tjenesten, og er en strategisk plan for planområdet helse og omsorg.

Handlingsdelen til kommunedelplanen beskriver tiltakene som planlegges gjennomført i fireårsperioden 2020-2023.

Utfordringene helse- og omsorgstjenestene står overfor er mange og sammensatte, bl.a. med en stor økning i antall eldre, større krav til tjenestenes evne til samhandling, og endring i tjenestebehovet generelt.

Med bakgrunn i utfordringene til Nord-Aurdal kommune i årene som kommer, så ble det valgt å legge fire strategier/innsatsområder til grunn for å løse utfordringene: Hverdagsmestring - fra passiv mottaker til aktiv deltaker, et forebyggende og rehabiliterende tankesett, som vektlegger den enkeltes mestring i hverdagen uansett funksjonsnivå. Velferdsteknologi - Nye velferdsteknologiske løsninger kan styrke den enkeltes mulighet til å klare seg selv i hverdagen, og gjøre det enklere å mestre egen helse, og mulighet til å bo lengre hjemme. Helse i alt vi gjør - samarbeid på tvers av fag- Kunnskapsbasert praksis - God kompetanseutvikling og rekruttering.

Langsiktige planer skal tydeliggjøre målsetninger, strategier og tiltak for området. Dette blir løpende vurdert i kommunedelplanen og handlingsdel for helse og omsorg ved revisjoner og rulleringer av disse.

Hovedstrategier fremover

- ★ *Hverdagsmestring - fra passiv mottaker til aktiv deltaker*
- ★ *Velferdsteknologi*
- ★ *Helse i alt vi gjør – samarbeid på tvers*
- ★ *Kunnskapsbasert praksis.*

5.4 Oppvekst

Tjenesten har i Nord-Aurdal kommune over tid ligget under departementets utgiftsbehov (KOSTRA). Samtidig er oppvekstsvilkår til barn og unge høyest prioritert satsingsområde i gjeldende kommuneplanens samfunnsdel.

Barnets beste skal, i tråd med Barnekonvensjonen, være en gjennomgående vurdering i kommunens planverk. Planverket skal belyse og legge føringer for bl.a. barns skolesituasjon, helsetilbud, trafiksikkerhet, barns fritidsbehov og fritidsmuligheter og psykisk helse. Ulike undersøkelser og kartlegginger nasjonalt og lokalt gir data om helsetilstand, aktivitetsnivå og oppvekst. Barn og unge inviteres med og involveres i utformingen av grunnlagsdokumenter som angår dem.

Barn og elever i kommunen skal ha et trygt og godt barnehage- og skolemiljø som fremmer helse, trivsel, dannelse og læring. Dette kan utvides til å omfatte hele *oppvekstmiljøet*. Elevene skal etter fullført grunnskoleopplæring ha forutsetninger for å gjennomføre videregående opplæring og mestre livene sine (f.eks. utdanning, arbeid, samfunnsdeltakelse, helse og sosialt liv).

Det bør være sterk og synlig helhetlig sammenheng i hele utdanningsløpet fra barnehage til videregående opplæring, og det bør være synlig i kommunens planverk og tjenestetilbud at helheten og sammenhengene ivaretas. Kommunen har over noe tid hatt et uttalt fokus på og ønske om omfordeling av ressurser til forebyggende innsats. Dette vil bl.a. kunne omfatte tidlig innsats for barn og unge i barnehage og skole samt på andre oppvekstarenaer.

Langsiktige planer skal tydeliggjøre målsetninger, strategier og tiltak for området. Dette blir løpende vurdert i kommunedelplanen og handlingsdel for oppvekst og kultur ved revisjoner og rullinger av disse.

Hovedstrategier fremover

- ★ *Tilpassa opplæring der både fellesskapet og individet ivaretas*
- ★ *Livsmestring og folkehelse*
- ★ *Sikre gode oppvekstsvilkår i en kompleks virkelighet*
- ★ *Sikre tidlig og samordna innsats*

5.5 Kultur

I kommuneplanens samfunnsdel for perioden 2011-2023 er «kulturkommunen i hjertet av Valdres» identifisert som satsingsområde tre i prioritert rekkefølge. Samtidig har kommunen brukt mindre ressurser på kultur enn det som er anbefalt av departementet.

Formålet med gjeldende kommunedelplan for kultur, idrett, friluftsliv er å identifisere utfordringer og styrker innenfor kulturområdene som planen dekker i kommunen og, basert på disse, definere hvilke områder det skal jobbes med og satses på i de kommende 12 årene. Planen skal bidra til å sikre gode vilkår for et rikt og levende kulturliv med rom for utvikling og vekst.

Hovedutfordringer:

- Mangel på egnede lokaler og infrastruktur på kulturfeltet
- Biblioteket er ikke rustet til å være skolebibliotek for to skoler
- Forbli relevante i den digitale tiden, tilpasse kulturtilbudet til nye forventninger hos utøvere og publikum
- Utvikle frivilligheten og frivilligsentralen til å favne større og inkludere flere
- Kommunikasjon med hel- og deltidsinnbyggerne og besøkende
- Liten administrasjon – stort område på få personer
- Etniske minoriteters deltakelse i idrett er mindre enn etnisk norske barn. Spesielt gjelder dette for jenter
- Økonomi er en barriere mot kultur- og idrettsdeltakelse
- Inaktivitet blant kommunens befolkning har store konsekvenser for folkehelsen
- Økt sentralisering av medlemmer i kommunens idrettslag
- Ivaretagelse av arealer som er verdifulle for friluftsliv i arealplanlegging
- Mange av kommunens løypelag opplever store utfordringer når det gjelder økonomi

Samfunnet er i rask endring. I gjeldende planperiode har det geografiske landskapet endret seg med færre og større kommuner og fylker og økt sentralisering. Nye oppgaver og arbeidsplasser fordeles og plasseres, og organisasjoner og kulturnæringer etableres på steder med infrastruktur og en tydelig satsing. Nord-Aurdal kommune er blitt en del av Innlandet fylke som er på størrelse med Danmark. Kommunen rager fortsatt høyest på Telemarksforsknings kulturbarometer, og i fremtidig revidering av samfunnsdelen og kommunedelplanen bør ambisjonen på kulturfeltet løftes for å kunne sikre videre utvikling og vekst på kulturområdet og i samfunnet ellers.

Hovedstrategier fremover

- ★ Satse på arenaer og annen infrastruktur
- ★ Legge til rette for mer frivillighet
- ★ Tilrettelegging
- ★ Samarbeid på tvers
- ★ Jobbe med bredde, inkludering og kommunikasjon

5.6 Forebyggende og helsefremmende innsats

Folkehelseoversikten viser at vi har en aldrende befolkning, og at det er viktig å endre på folks levevaner. Dette er en av hovednøkklene for å snu dagens sykdomsbilde, der livsstilssykdommer dominerer. Klarer man å snu denne trenden, vil man kunne redusere pleie- og omsorgsbehovet som ulike prognoser viser vil øke kraftig grunnet kombinasjonen økt livsstilssykdommer / en aldrende befolkning. Her er det viktig å legge til rette for at det blir enklere for folk flest å ta de «gode helsevalgene». Man ser også at dårlige levevaner gir en betydelig økt risiko for å utvikle de mest vanlige psykiske lidelsene.

Hvordan økt innsats innen det forebyggende og helsefremmende arbeidet skal forstås og gjennomføres, bør være del av kommunedelplaner for oppvekst, helse og kultur. Her er det viktig å vise hvordan tidlig ressursinnsats kan medføre betydelige reduksjoner i behovet for kommunale hjelpetiltak på sikt.

Forebyggende arbeid deles inn i to perspektiver; det sykdomsforebyggende og det helsefremmende. Det sykdomsforebyggende perspektivet tar sikte på å unngå at sykdom og skader oppstår, mens det helsefremmende tar sikte på å styrke det som allerede er, samt fremme god livskvalitet. Det er her viktig å fokusere på de allerede eksisterende ressursene et menneske har, og bygge videre på dette.

Oppvekst, helse og kultur er viktige arenaer, der kommunen har stor påvirkningskraft på innbyggernes liv. Viktige stikkord her er helhetlig utdanningsforløp, (rett) kompetanse (på rett tid), livsmestring, hverdagsmestring, inkluderende skolemiljø, sosiale møteplasser, gode anlegg for idrett og fysisk aktivitet, fremme friluftslivet osv. Økt samhandling mellom helsetjenester og oppvekst er sentralt i denne sammenhengen, siden et godt samarbeid her vil fremme mer treffsikre tiltak både på system- og individnivå. Samarbeidet mellom kultur og frivilligheten er også essensielt, og kan ha spesielt stor betydning for barn og unges levevaner, livskvalitet og utfoldelse.

Hovedstrategier fremover

- ★ *Fremme tidlig og samordnet innsats i all kommunal virksomhet*
- ★ *Øke bevisstgjøringen på hva som skaper god helse*
- ★ *Sette barn og unge bedre i stand til å mestre egne liv*
- ★ *Legge til rette for at folk flest tar gode helsevalg*
- ★ *Treffsikre folkehelse tiltak som balanserer det sykdomsforebyggende og det helsefremmende perspektivet (luke ugress / vanne blomster)*

5.7 Befolkningsutvikling

Folkehelseoversikten viser at vi har en svak befolkningsvekst, men antall yngre i befolkningen er fallende mens levealderen og antall eldre øker. Et viktig mål vil være å øke antall yngre innbyggere, som kan stimuleres ved å legge til rette for attraktive eneboligtomter og -leiligheter.

Bosettingen i Nord-Aurdal er i hovedsak lokalisert til byen Fagernes, tettstedene Leira og Aurdal, og bygdene Ulnes, Skrautvål, Vestringsbygda og Tisleidalen. Mange av bygdene ligger kun 10-15 minutters kjøretid fra Fagernes. Kommunen bærer preg av småsamfunnslokaliteter, med sterk tilhørighet og identitet. Fagernes er regionbyen for hele Valdres, og fungerer som både bosted, arbeidsplass, besøksted og gjennomfartssted.

Eneboliger dominerer botilbudet i kommunen, men det har de siste årene vært en økning i antall leiligheter, først og fremst i Fagernes sentrum. Undersøkelser viser at de fleste tilflytterne til Nord-Aurdal vil til Fagernes, men det er per i dag få ledige tomter her. Andre tilbakeflyttere er interessert i småbruk eller boliger i spredtbebygde områder. Mange småbarnsfamilier ønsker nærhet til skole, barnehage og andre barnefamilier.

En ny gruppe på boligmarkedet er de unge eldre, som vil bo i leilighet sentralt i Fagernes. De ønsker mindre forpliktelser til hus og eiendom, og søker samtidig sosialt nettverk og trygghet i tillegg til kort avstand til kulturtilbud, aktiviteter, arrangementer og sosiale begivenheter. Det er en samfunnsmessig fordel at flere eldre bor sentralt, ettersom økt tilgjengelighet av handel og service kan forenkle dagliglivet til innbyggerne og gjøre eldre mer selvstendige lenger. En slik utvikling vil frigjøre eneboliger (som de eldre flytter fra) til småbarnsfamilier som ønsker eneboliger.

For å sikre et variert botilbud, og skape mer vekst og aktivitet, vil det være viktig at kommunen planlegger for ulike botilbud i våre overordnede planer. Dette kan blant annet sikre at førstegangsetablerere kommer inn i boligmarkedet, og at eldre kan klare seg lenger hjemme ved å bo enkelt og sentralt. Kommunen anbefaler at det utarbeides kommunedelplan for Fagernes-Leira i inneværende 4-årsperiode.

Hovedstrategier fremover:

- ★ *Øke kommunens attraktivitet gjennom en aktiv og helhetlig kommunal boligplanlegging.*
- ★ *Få flere unge folk/barnefamilier til å bosette seg i Nord-Aurdal kommune.*
- ★ *Arbeide for å finne en best mulig løsning for bosetting av flyktninger i kommunen.*

5.8 Miljø og klima

Kommunen har en svært viktig oppgave med å vurdere mulige konsekvenser som enhver beslutning eller tiltak kan ha på miljøet. Plan- og bygningslovens formål (§ 1-1) er at «Loven skal fremme bærekraftig utvikling til beste for den enkelte, samfunnet og framtidige generasjoner». I tillegg har regjeringen bestemt at FNs 17 bærekraftsmål skal være det politiske hovedsporet å gå for å ta tak i vår tids største utfordringer. Alle samfunns- og arealplaner skal rette seg etter bærekraftmålene. Dette skal sikre sosial rettferdighet, god helse og stanse tap av naturmangfold og klimaendringer. I henhold til St.meld. 21 (2011-2012) *Norsk klimapolitikk*, har kommunen i tillegg et ansvar for å redusere

klimagassutslipp. De største klimagassutslippene i Innlandet fylke kommer fra vegtransport og landbruk.

Nord-Aurdal har et spesielt forvaltningsansvar for enkelte viktige naturarealer og arter som må tas hensyn til ved videre planlegging: Helhetlige seterlandskap og naturbeitemarker, bekkekløfter, samt store myrområder som er viktige habitat for blant annet dragehode, handmarinøkkel, mjuktjafs, sprekkjuke, myrhauk, trane og dobbeltbekkasin (Fylkesmannens miljøvernavdeling; *Ansvarsarter og ansvarsarter for Oppland fylke (2015)*).

Stølsvidda i Nord-Aurdal, sammen med Vestre Slidre, ble et utvalgt kulturlandskap i 2018. Stølsvidda omfatter arealene i Ulnes og Svennes sameiger i Nord-Aurdal og Vestre Slidre statsallmenning. Det er et sammenhengende «viddeområde» der setrene stort sett ligger samlet i konsentrerte stølsgreender, spredt nokså jevnt utover. Det er nær ca. 570 støler i området, og det er tradisjonell drift med mjølkeproduksjon på nesten 50 av disse. Det meste av jordbruksarealet er i aktiv drift, og det er et stort antall dyr på utmarksbeite. Området har også store vårmarskompleks som sammen med det åpne beitelandskapet gir en uvanlig høy tetthet av fugl, spesielt vannfugler. Det vil være viktig å ta vare på dette kulturlandskapet videre.

Miljødirektoratet har i perioden 2016-2018 fordelt tilskudd til kommuner som ønsker å utarbeide **kommunedelplaner for naturmangfold**. Formålet med ordningen har vært å prøve ut om kommunedelplaner kan være et verktøy for å synliggjøre naturmangfoldet i kommunene. Miljødirektoratet ønsker at flere kommuner deltar i dette prosjektet, og vil bidra med tilskudd. En slik kommunedelplan vil være et viktig bidrag for kommunen både i forhold til å synliggjøre naturmangfoldet og i arbeidet med videre arealplaner. Samtidig vil et slikt arbeid være tidkrevende, og kommunedirektøren vurderer at dette ikke kan prioriteres nå i første omgang. Det bør likevel vurderes utover planperioden om det er kapasitet nok i administrasjonen til å søke midler og gjennomføre en slik plan som et viktig grunnlagsdokument for videre planarbeid.

En utfordring i Nord-Aurdal er nedbygging av naturarealer til blant annet fritidsboliger. Dette er spesielt synlig på Aurdalsåsen, men er også aktuelt i andre deler av kommunen. Det ble gitt åpning for å tillate reguleringsplanarbeid på tvers av kommuneplanen i plan- og bygningsloven § 12-8 i 2017, noe kommunen begynner å se ringvirkninger av nå. Det er en stor oppgave for kommunen å ha gode, oppdaterte kommuneplaner, som samtidig skal gi forutsigbarhet i et langt perspektiv, og at kommunen forholder seg til de vedtatte overordnede planene.

Å etablere **fjellgrenser** vil være viktig for å sikre friområder for både mennesker og dyr. Dette temaet er viktig i utarbeidelsen av f.eks. kommunedelplan for Aurdalsåsen.

Global oppvarming som følge av menneskeskapte klimagassutslipp er den største miljøutfordringen verdenssamfunnet står ovenfor. Basert på Parisavtalen skal Norge være klimanøytral innen 2050. Hver enkelt kommune har her en viktig rolle for å begrense utslippene og til å nå målet som nasjonen har satt. Nord-Aurdal kommune har vedtatt en felles *Energi- og klimaplan for Hallingdal og Valdres* i 2010. Selv om mye i planen fortsatt er aktuell, så mangler den en konkret handlingsdel som gjør at målene blir nådd. Det er i tillegg kommet en del nye forhold, kunnskap og føringer de siste 10 årene, som gjør at det bør utarbeides en ny **miljø, energi- og klimaplan** for kommunen. Det er viktig at den nye planen omfavner alle sektorer i kommunen, og at planen fungerer som en overordnet plan, der miljø, klima

og energi innarbeides i alt det kommunen gjør. Det er videre viktig at planen følges opp med rullerende handlingsdel. Det anbefales at miljø, energi- og klimaplanen blir utarbeidet i denne planperioden 2020-2023.

Nord-Aurdal kommune har tre renseanlegg, ett i Ulnes, ett i Aurdal og ett for Fagernes-Leira. Aurdal renseanlegg overholdt i 2019 ikke rensekravene til total fosfor eller organisk stoff. Anlegget mottar til tider store mengder fremmedvann, og det er i snøsmeltingsperioder avvikene fra rensekravet er størst. Fagernes-Leira renseanlegg overholder stort sett rensekravene, men mottar også til tider store mengder fremmedvann som påvirker rensegraden.

Fra 01.01.2026 har det kommet et nasjonalt krav om at renseanlegg over en viss størrelse skal ha biologisk rensing. Dette gjelder for kommunens del Aurdal renseanlegg. Kommunen har fått utarbeidet en tilstansanalyse over anlegget nå i 2020 og anlegget bærer preg av å være 30 år gammelt. Å avklare hva som skal gjøres med dette renseanlegget blir gjenstand for diskusjon framover.

Hovedstrategier fremover:

- ★ *Bidra til økt måloppnåelse for å redusere klimagassutslipp, støy og lokal luftforurensning.*
- ★ *Gjøre areal- og naturforvaltning langsiktig, forutsigbar og bærekraftig, samt bidra til framtidig verdiskaping for kommunen.*

5.9 Samfunnssikkerhet og beredskap

I henhold til plan- og bygningsloven § 3-1 bokstav h, skal det i planlegging tas hensyn til samfunnssikkerhet ved å forebygge risiko for tap av liv, skade på helse, miljø og viktig infrastruktur, materielle verdier, mv. Sivilbeskyttelsesloven med tilhørende forskrifter ble vedtatt i 2011. Viktigheten av dette lovverket ser vi blant annet i klimaendringene som har bidratt til mange store uønskede hendelser. Kommunen har i hovedsak tre pålegg i sivilbeskyttelsesloven:

- 1) Risiko- og sårbarhetsanalyse (forskrift § 2)
- 2) Beredskapsplan (forskrift § 4)
- 3) Helhetlig og systematisk samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeid (forskrift § 3)

Overordnet ROS-analyse er en kartlegging av hendelser som kan inntreffe i kommunen og en vurdering / sammenstilling av disse. Nord-Aurdal kommune gjorde et omfattende arbeid med å utarbeide ny plan i 2014, som ble rullert i 2015 med mindre endringer. Med utgangspunkt i denne analysen utarbeidet kommunen en overordnet beredskapsplan, samt planlegger beredskapsøvelser.

Beredskapsplanen er en oversikt over hva kommunen har forberedt seg på å gjøre i ulike krisesituasjoner og omhandler ansvar og roller, organisering og forberedte tiltak for håndtering av uønskede hendelser. Planen er rullert og oppdatert i tråd med gjeldende lovverk og etter føringer gitt av fylkesmannen i Oppland.

Med helhetlig og systematisk samfunnssikkerhet- og beredskapsarbeid menes hvordan arbeidet blir fulgt opp i annet planverk. Dette vil bli innarbeidet ved neste revisjon av samfunnsdelen. I et langsiktig planperspektiv må endringer i klima og hyppigere ekstremværsituasjoner forventes, og dette skal

trekkes inn i arealplanleggingen. Planarbeidet skal vise konsekvens av klimaendringene og nødvendige tiltak. Økt risiko på grunn av økt nedbør, ras, vind og setningsskader må ivaretas i fremtidig utbygging.

Deler av Nord-Aurdal er utsatt for ras og flom. Det er dermed viktig med gode rutiner på samfunnssikkerhet og beredskap. I tillegg er vi en stor kulturkommune, med mange arrangementer og festivaler osv. Planene over gjør kommunen godt rustet til å håndtere uønskede hendelser. De revideres årlig, og legges frem for kommunestyret til orientering i begynnelsen av hver kommunestyreperiode.

Covid-19 har vist at hendelser utenfor vår kontroll kan få vesentlige konsekvenser for vårt samfunn. Sentralt i denne situasjonen er smittevernloven, men også planlegging av generelt forebyggende smitteverntiltak for å redusere smitte av ulike sykdommer. En beredskapsplan skal håndtere alle ulike typer kriser og hendelser når de oppstår.

Hovedstrategier fremover:

- ★ *Vurdere risiko og sårbarhet utenfor kommunens geografiske område som kan påvirke kommunen.*
- ★ *Arbeide for å få en god oppfølging av samfunnssikkerhet og beredskap i kommunen.*
- ★ *Innføre tiltak som reduserer risikoen for generell negativ hendelser.*

5.10 Næringsliv og sysselsetting

I Valdres er det ca. 18 500 fritidsboliger, hvorav i overkant av 4600 i Nord-Aurdal kommune. Nord-Aurdal er i tillegg Norges største campingkommune. Kommunen har et variert næringsliv og kulturliv, utstrakt handelsvirksomhet og stor turisttilstrømning. Rekreasjon med basis i frisk luft og natur er et av de største godene som Nord-Aurdal og Valdres tilbyr. Tilrettelegging for dette bør opprettholdes. En bør se hytte- og fritidsboliger som en ressurs for næringsutvikling og vekst, og samtidig se på behovet for tilrettelegging av stier, løyper, fjellgrense, kultur, kulturminner og fritidsaktiviteter.

Nord-Aurdal kommune er rangert som en av landets ti beste kulturkommuner (årlig gjennomført av Telemarksforskning), med mange og varierte kulturtilbud. Nord-Aurdal er ellers kjent for sine mange festivaler; blant annet Valdres Sommersymfoni, Jørn Hilme-stemnet og rakfiskfestivalen. Disse tiltrekker seg mange tilreisende og er viktig for den lokale næringen.

Nord-Aurdal kommune er den største arbeidsgiveren i Valdres. Hovedtyngden ligger innenfor oppvekst og omsorg. De siste fem årene har arbeidsledigheten i Nord-Aurdal svingt mellom 1,2 – 1,7 %. Ved utgangen av 2019 var det 1,6 % arbeidsledige i Nord-Aurdal kommune, hvorav den høyeste aldersandelen er mellom 15-29 år. Til sammenligning var arbeidsledigheten ved utgangen av 2019 i Oppland 1,9 % og nasjonalt 2,1 %. Av dette ser vi at Nord-Aurdal kommune ikke sliter med arbeidsledighet, men har muligens en utfordring da det er mange unge arbeidsledige.

Nord-Aurdal er den største jordbrukskommunen i Valdres, med ca. 35 500 dekar jordbruksareal. Arealene i drift virker til å være stabile, men noe innmarksbeite i fjellet samt noe svært bratt innmarksbeite hjemme har gått ut av drift de senere årene. I kommunen har vi sett strukturrasjonalisering i kommunen de siste årene. Det går mot stadig færre gårder i drift med flere

dyr på hvert bruk. Antallet mjølkekyr og sau ligger relativt stabilt, mens det for ammekyr har vært en viss oppgang. Likevel har Nord-Aurdal, så vel som de andre Valdreskommunene, betydelig mindre besetninger og regnes som en del av landbruket i fjellregionen med rundt 40 aktive støler. Det er viktig at forvaltningen bidrar til at investeringsordninger i jordbruket benyttes. Dette gjelder: Stølsvidda (utvalgte kulturlandskap), SMIL (spesielle miljøtilskudd i landbruket) og Innovasjon Norge. Alle disse ordningene er viktige for å opprettholde og utvikle dagens produksjon, samt møte nye krav og forskrifter i fremtiden.

Når det gjelder skogbruk, så avvirkes det ca. 40 000 m³ tømmer hvert år i Nord-Aurdal. Avvirkningskvantum er økende og forventningen er at denne trenden vil fortsette. Verdien av tømmeret i 2019 var på litt over 20 millioner kroner. Samtidig ser vi økende planteaktivitet. Men dessverre henger skogkulturaktiviteten bakk på avvirkningen. Kommunen bør stimulere til at de ulike tilskudds- og investeringsordningene for skogbruket og spesielt skogkulturaktivitet utnyttes.

Hovedstrategier fremover:

- ★ *Fokus på verdiskaping og hytteturisme.*
- ★ *Videreutvikle regionsenteret Fagernes – Leira til et attraktiv og konkurransedyktig regionsenter, med et levende sentrum, boliger, handel, arbeidsplasser og kulturopplevelser.*

6 OPPSUMMERING

6.1 Revisjon av kommuneplanen (samfunnsdel og arealdel)

Gjeldende **samfunnsdel** (2011-2023) ble vedtatt 16. desember 2010. Samfunnsdelen har åtte satsningsområder i prioritert rekkefølge (se punkt 5.1). Samfunnsdelen fanger opp de fleste utfordringer og muligheter som kommunen har, og fungerer fortsatt som et godt styringsverktøy for kommunen. Likevel er det elementer som gjerne skulle vært mer innarbeidet i planen, slik som klima, samfunnssikkerhet- og beredskapsarbeid, og deltidsinnbygger/fritidsbebyggelse. I tillegg har vi en annerledes situasjon med Covid-19 i 2020, som vi ikke kjenner omfanget og konsekvensene av for fremtiden. Samfunnsdelen er det viktigste overordnede styringsdokumentet som kommunen har, og det er viktig at denne fanger opp utviklingstrekkene i kommunen. Gjeldende plan er detaljert med mange satsningsområder som muligens bør reduseres og omprioriteres. Kommunestyret vedtok i sak 095/20 at kommuneplanens samfunnsdel skal revideres i 2021/2022.

Arealdelen (2014-2024) ble vedtatt 11. september 2014, altså for kun seks år siden. Mye av planen er like relevant i dag som tidligere, men for noen områder bør planen revideres. Dette gjelder spesielt for områdene **1) Fagernes-Leira** og **2) Aurdalsåsen**. Det vil være svært tidkrevende å revidere hele kommuneplanen, og det anbefales derfor at det utarbeides kommunedelplaner for disse spesifikke geografiske områdene. For Fagernes-Leira vil det være viktig å se på mulighetene for bolig- og næringsutvikling. For Aurdalsåsen er det spesielt viktig å balansere interessene for utbygging og ivaretagelse av friområder, her ved blant annet å se på satsningsområde, fortetting, fjellgrense, friområder og sti og løyper. Det må i denne sammenheng også vurderes behov for mineralressurser.

Tisleidalen er også et satsningsområde i kommuneplanens arealdel, hvor kommunen nå opplever økt pågang fra utbyggere. Per i dag opplever kommunen pågang utenfor det som er definert som satsningsområdet i Tisleidalen. Det vil være fornuftig å revidere eller diskutere plangrunnlaget også for denne delen av kommunen. Men, det er tidkrevende å utarbeide kommunedelplaner. Administrasjonen mener at det er lite realistisk at kommunen skal kunne utarbeide kommunedelplan for Tisleidalen i denne perioden, og anbefaler at dette vurderes ved neste planperiode 2023-2026. Dersom kapasitet vil planarbeid for Tisleidalen likevel bli vurdert i innværende periode.

6.2 Kommunedelplaner - tema

Nord-Aurdal kommune har p.d.d. 4 tematiske kommunedelplaner; **helse og omsorg, barnehage og skole, kultur - idrett og friluftsliv, og trafikksikkerhet**. Samtlige av disse planene har i løpet av forrige planperiode vært gjennom en full revisjon. Hovedplanene har et 12-års perspektiv, men revideres hvert fjerde år. I handlingsdelene er det i stor grad langsiktige tiltak som medfører at rullering er tilstrekkelig hvert andre år. Ved behov, vil handlingsdelene rulleres oftere (hvert år).

Kommunedelplan for miljø, energi og klima vil bli startet opp så snart det er kapasitet til dette, og målsettingen er at arbeidet starter opp i 2021. Det er i dag en felles energi- og klimaplan for Hallingdal og Valdres, men kommunen ønsker å utarbeide en egen plan.

Kommunedelplan for naturmangfold vil være et viktig kunnskapsgrunnlag og plan for videre utarbeiding av blant annet arealplaner, men det er en ressurskrevende jobb å utføre. Utarbeiding av en slik plan må vurderes etter kapasitet og må sannsynligvis evt. utsettes til neste planperiode.

6.3 Tema og sektor(fag)planer som ikke følger plan- og bygningsloven

Kommunen ser det som hensiktsmessig å utarbeide en **sti- og løypeplan** og etablere en **fjellgrense** i satsningsområder. Dette bør i så fall kobles til annet planarbeid, som eksempel utarbeiding av kommunedelplan for Aurdalsåsen.

Kommunen har mottatt forespørsler om **næringsutviklingsplan**. Kommunen har dessverre ikke kapasitet til dette i inneværende planperiode. Kommunen har derimot samarbeidsavtale med Valdres Næringshage, som er førstelinjetjeneste for næringsetablerere i kommunen. I tillegg er Visit Valdres i gang med å utarbeide en felles reisemålsstrategi for Valdres i samarbeid med VNK og alle seks Valdreskommunene.

Økt fokus på forebyggende, og kanskje aller mest, helsefremmende tiltak i tjenestene er satsingsområder for Nord-Aurdal kommune. Det er således en diskusjon om man bør utarbeide en egen plan for dette – en **folkehelseplan**. Et hovedmål innen folkehelsearbeidet er «helse i alt vi gjør», herunder at *alle* kommunale planer skal inkludere en vurdering av folkehelseperspektivet. Det er derfor lite hensiktsmessig å ha en egen plan for dette. Forebyggende og helsefremmende arbeid er viktig innen både helse, oppvekst, plan og kultur. Dette er i praksis tiltak både på system- og individnivå, og som er integrert og samordnet i det totale tjenestetilbudet. Dette bør således ivaretas gjennom virksomhetenes respektive kommunedelplaner og tema/fagplaner som allerede finnes p.d.d.

6.4 Planbehov oppsummert i tabell

Etter en vurdering av de ulike utfordringer og utviklingstrekk i kommunen, er det lagt frem følgende matrise med oversikt over planprioriteringene for kommende fireårige planperiode (2020-2023):

R = revideres U = utarbeides

2020	2021	2022	2023	Kommuneplan	Periode
	R	R		Kommuneplanens samfunnsdel	2011 - 2023
				Kommuneplanens arealdel	2014 – 2024
2020	2021	2022	2023	Kommunedelplaner	Periode
U	U	U		Fagernes-Leira (arealplan)	2022 - 2033
		U	U	Aurdal/Aurdalsåsen (arealplan)	2023 - 2034
		U	U	Miljø, energi og klima	2022 - 2033
			R	Kommunedelplan for helse og omsorg	2018 - 2029
			R	Kommunedelplan for barnehage og skole	2018 - 2029
			R	Kommunedelplan kultur, idrett og friluftsliv	2018 - 2029
			R	Kommunedelplan for trafiksikkerhet	2017 - 2028
2020	2021	2022	2023	Temaplaner	Periode
U				Kulturminneplan	2020 - 2034

Vi minner om at det er i kommuneplanene og kommunedelplaner at politikerne skal sette sitt politiske preg på utviklingen av Nord-Aurdal kommune.

Tiltaksplaner, fag- og temaplaner og handlingsplaner er ikke med i denne oversikten, siden disse ikke behandles politisk. Dette er planer som revideres fortløpende administrativt etter behov, og er et viktig verktøy for virksomhetene i den daglige driften. At disse planene kan justeres ofte, og er «levende dokumenter» er viktig, siden det stadig skjer små og store detaljendringer som planene må justere seg etter. (Unntak fra dette er kulturminneplanen, som er med i opplistingen over planutarbeidelse under temaplaner.)

Gjennomgående tema som skal vektlegges i alle planer som blir utarbeidet er:

- FNs 17 bærekraftsmål
- Folkehelse
- Miljø, energi og klima
- Universell utforming og annen inkludering
- Barn og unge

7 VEDLEGG

7.1 Planprosessen

Kommunestyret vedtok i sak 133/19, den 19.12.2019, å revidere den kommunale planstrategien for Nord-Aurdal kommune (2016-2019) med følgende fremdriftsplan:

Arbeidsoppgave	Ansvarlig	Tidsfrist	Kommentar
Kommunestyret vedtar oppstart av planstrategi	Kommunestyret	19.12.2019	Vedta oppstart av planarbeidet
Varsle oppstart av planarbeidet	Administrasjonen	06.01.2020	Varsle offentlige myndigheter, nabokommuner og andre interesser, annonsere i avisa Valdres og på kommunens nettside.
Informasjon og drøfting med formannskapet	Formannskapet, administrasjonen	Februar 2020	Informasjon og drøfting av planstrategien og videre arbeid.
1. Oppdatere kunnskapsgrunnlaget for Nord-Aurdal kommune; Utviklingstrekk og utfordringer. 2. Evaluere planstrategi 2016-2019. Hva er gjennomført? 3. Innspill til planen 2020-2023	Administrasjonen	April 2020	(Januar – april 2020) Gå gjennom innkomne innspill til planstrategien. Møte med lederne i administrasjonen; hva er gjennomført, hvilke planer må fornyes? Hente inn statistikk etc. fra diverse nettsteder. Lage utkast til planstrategi.
Drøfting av utkast av planstrategien i formannskapet	Formannskapet	07.05.2020	Formannskapet kommer med innspill til planstrategien.
Ferdigstille planstrategien	Administrasjonen	10.08.2020	Ferdigstille planstrategien til politisk behandling.
Politisk behandling	Formannskapet	20.08.2020	Formannskapet behandler planforslaget med vedtak om å legge ut til offentlig ettersyn.
Utlegging til offentlig ettersyn	Administrasjonen	25.08.2020 – 27.09.2020	Minimum 30 dagers høringsfrist
Ferdigstillelse av planstrategien	Administrasjonen	12.10.2020	Gå gjennom innkomne merknader etter høringsfrist. Ferdigstille planstrategien til politisk vedtak.
Vedtak i kommunestyret	Kommunestyret	22.10.2020	Endelig vedtak av planstrategien 2020-2023.

Adresse: Nord-Aurdal kommune,
Boks 143, 2901 Fagernes.
Mail: nak@nord-aurdal.kommune.no
Tlf: 61 35 90 00

